
האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

סוציולוגיה אורבנית - 53127

תאריך עדכון אחרון 16-05-2024

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: בוגר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: סוציולוגיה ואנתרופולוגיה

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר ב'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): ד"ר נגה קידר

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: noga.keidar@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: יום ד' 12:30-13:30

מורי הקורס:

תאור כללי של הקורס:

העיר היא אחת הזירות המרכזיות לחקר תהליכים חברתיים מראשיתה של הדיסיפלינה הסוציולוגית. בקורס נלמד על הדרכים המגוונות שהתפתחו בסוציולוגיה ובמדעי החברה לבחון כיצד מרחב מכריע סיכויי חיים, מתעצב בעצמו על ידי כוחות פוליטיים, מקושר ומהדהד מקומות אחרים ועוד. לאור זאת, נחدد כיצד ההתמקדות במרחב העירוני (והלא עירוני) מאירה תופעות חברתיות במימד נוסף. לאורך הקורס, נבחן כיצד תיאוריות ומחקרים קיימים מסבירים את השיבוש המרחבי שנוצר בעקבות הקורונה - באיזה אופן דפוסים מרחביים קיימים פשוט העמיקו ומה בכל זאת השתנה? השיעורים יספקו רקע מבואי לתיאוריות, למושגים ולתהליכים חברתיים ופוליטיים עולמיים. עם זאת, מרבית חומרי הקריאה יתמקדו בתיאור התופעות והתליכים בישראל. הדיונים שיתקיימו בשיעור יאפשרו לנו לחדד את הדומה והשונה בין התיאוריה הקאנונית למקומית, ולחשוב ביחד איך ומה חשוב לחקור מכאן.

השיעורים יספקו רקע מבואי לתיאוריות, למושגים ולתהליכים חברתיים ופוליטיים עולמיים. עם זאת, מרבית חומרי הקריאה יתמקדו בתיאור התופעות והתליכים בישראל. הדיונים שיתקיימו בשיעור יאפשרו לנו לחדד את הדומה והשונה בין התיאוריה הקאנונית למקומית, ולחשוב ביחד איך ומה חשוב לחקור מכאן.

מטרות הקורס:

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

1. יוכלו לזהות גורמים חברתיים שמשפיעים על עיצוב המרחב ולזהות גורמים מרחביים שמשפיעים על החיים החברתיים.
2. יכירו מתודולוגיות שונות במחקר עירוני.
3. יוכלו למקם תהליכים מרחביים מקומיים שמתרחשים בישראל בהקשר של תיאוריה אורבנית קאנונית.
4. יקבלו רעיונות לכיוונים מעשיים בהם סטודנטים לסוציולוגיה ואנתרופולוגיה יכולים להשתלב בתחום העירוניות המתפתח בישראל.

דרישות נוכחות (%) :

70%

שיטת ההוראה בקורס: הרצאות ודיונים

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

רשימת נושאים וחומרי קריאה:

שיעור 1 (8.5.2024) - העיר והחוויה הסטודנטאלית - גם זו סוגיה של סוציולוגיה עירונית!
קריאת רשות:

Avni, N. and Alfasi, N., 2018. UniverCity: The vicious cycle of studentification in a peripheral city. *City & Community*, 17(4), pp.1248-1269.

גישות לפענוח העיר והמרחב

שיעור 2 (15.5.2024) - העיר כדרך חיים: לידתה של הסוציולוגיה האורבנית

זימל ג. 1903. העיר הגדולה וחיי הנפש. מתוך: אורבניזם - הסוציולוגיה של העיר המודרנית. רסלינג.
ווירת' ל. 1938. אורבניות כדרך חיים. מתוך: אורבניזם - הסוציולוגיה של העיר המודרנית. רסלינג.

שיעור 3 (22.5.2024) - המכונה העירונית: העיר כזירה של אינטרסים כלכליים ופוליטיים
גנן א ואלפסי נ. 2011. ירושלים של כסף: משילות עירונית, יזמות עסקית וניהול המרחב. סוציולוגיה
ישראלית יג (1) 107-134.

שיעור 4 (29.5.2024) - גלובליזציה והיררכיות מרחביות: העיר כקורדיננטה במערכת עולמית
קיפניס ב. 2016. שדרוג מעמדה ומיתוגה של תל אביב כעיר עולם: כיצד יישמר מעמדה כעוגן במרחב
הגלובאלי וכקודקוד מוליך ברשת הערים' הלאומית. מתוך: מרחבים: קובץ מחקרים בגיאוגרפיה של
ארץ-ישראל והמזרח התיכון, עמ' 289-318.

שיעור 5 (5.6.2024) - לצייר מחדש את המפה העולמית: תיאוריות מהדרום הגלובלי
צפדיה א ויפתחאל א. 2014. עיר המחר "האפורה". מתוך: ערי המחר: תכנון, צדק וקיימות היום, עמ'
176-192. הקיבוץ המאוחד.

צפדיה א ויפתחאל א. 2021. דחיקה ועקירה מהעיר: מבט דרומזרחי. תיאוריה וביקורת 54 (קיץ):
59-86.

סוגיות עכשוויות בחקר העיר והמרחב

שיעור 6 (19.6.2024) - סגרגציה והפרדות מרחבית

בלטמן תומאס נ. 2018. מקומיים, לא תושבים: על הוויה מעורבת של עיר יהודית בגליל. סוציולוגיה
ישראלית יט (2): 52-73.

שיעור 7 (26.6.2024) - אי שוויון כלכלי, עוני והדרה

שני נ ואהרון גוטמן מ. 2015. עבודת המקום בעיר צפת: בין מרכז דתי לפריפריה מדינתית. סוציולוגיה
ישראלית יז (1): 57-78.

או:

נגר-רון ס. 2021. מה בין "פריפריה" למדד הפריפריאליות? על מושגים ומדדים ותרומתם להבנה
ולהבניה של המציאות. תיאוריה וביקורת 54 (קיץ): 135-147.

שיעור 8 (3.7.2024) - ערים, תרבות, זהות וצריכה

קדר מ ומונטרסקו ד. 2020. עלייתו ונפילתו של מוסד חתרני: היפסטר פוליטי, תרבות אלטרנטיבית
מתוך "עיר שסועה לה יחדיו: דו לאומיות בחיי היומיום ביפו". בבל.

או:

שני ג. 2021. מקום נעים לגור בו: נוחות מעמדית ויחסם של בני המעמד הבינוני למגוון במקום
מגוריהם. סוציולוגיה ישראלית כב (1): 31-55.

שיעור 9 (10.7.2024) - המרחב הציבורי: מחאה, הכלה, שיטור והפרטה

קטעים מתוך הספר "מרחב ודמוקרטיה בישראל" בעריכת טולה אמיר (2024) - יימסרו בהמשך.

שיעור 10 (17.7.2024) - ערים והתמודדות עם משבר האקלים

בר ר ושרון א. 2019. ערים בעידן של שינוי אקלים - זירות של פגיעות והיערכות. אקולוגיה וסביבה
10(4): 84-89.

מרום נ. 2016. אקולוגיה פוליטית עירונית - על מטבוליזם ויחסי כוחות ב"טבעיר". אקולוגיה וסביבה 7
(3): 206-212.

שיעור 11 (24.7.2024) - סיכום

הגשת עבודה מסכמת: 24.8.2024.

חומר חובה לקריאה:
ראו חומרי קריאה ברשימת נושאי השיעור

חומר לקריאה נוספת:

מרכיבי הציון הסופי:
הגשת עבודה מסכמת / פרויקט גמר / מטלת סיכום / מבחן בית / רפרט 85 %
נוכחות / השתתפות בסיוור 15 %

מידע נוסף / הערות:
85% עבודת סיכום (4-6 עמודים)
15% נוכחות פעילה והשתתפות בדיונים